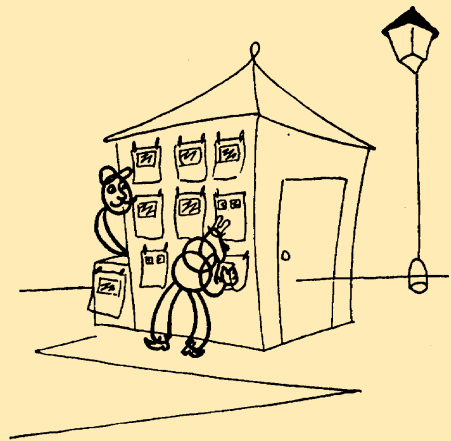

REEMBRES

Plocs d'història i cultura

J. D'ARA

A la coberta, reproducció d'una historieta muda de J. D'Ara, pseudònim de Joan Ferrer Mascaró.

Vegeu, en aquest número, l'article de Xavier Orriols, pàg. 33.

REEMBRES

Plecs d'història i cultura

Número 13

Vilanova i la Geltrú, abril 1997

Volum II

EDITORIAL

A la coberta del número de 3 de Reembres, corresponent a desembre de 1993, un banyut dimoni, mig amagat darrera un arbre i amb posat mefistofèlic, mira dolent un pastoret, sarró, gaiato i esclòps, fent la capcinada ajagut vers un estel resplendent. Per la cara d'espiguet, potser amb un ull guaita el diable i amb l'altre l'estrella de Betlem.

El pastoret és l'Andreu, el dimoni en Ventura. Així ho contà el mateix dimoni, en Ventura Orriols Sendra, l'autor del dibuix.

Aquell dimoni dibuixant, autoretratat, i dimoni també de pastorets, dels pastorets del Catòlic, morí el passat 7 de març a la injusta edat de 48 anys.

Reembres ha perdut un col·laborador, però qui més ha perdut, ultra el cercle familiar, és Vilanova i la Geltrú. La Geltrú i Vilanova han perdut un home notable, notable en sí, pel seu tarannà, ideals i inquietuds personals, i notable també com a membre actiu de la comunitat. En Ventura era una d'aquelles persones que dia a dia, de pastorets en pastorets, de dibuix en dibuix, de collida d'espígol en collida d'espígol, de tertúlia en tertúlia i de preocupació en preocupació, afegia ingredients a la gran caldera de la cultura vilanovino-geltrunenca. Per tot això, Reembres no ha volgut editar ni obrir aquest número d'abril sense una col·laboració en record d'en Tura brollada de la sensible ploma d'un molt amic seu.

Però la vida ha de continuar..., i Reembres fent via, mantenint la independència i sent fidel a la primera editorial. Amb més de quatre anys i 13 números d'existència, sembla que Reembres, malgrat tots els seus defectes, que en són molts, no errà, ni en quant a l'expectativa de resposta dels seus col·laboradors (a ells és deu que la publicació hagi assolit el número 13), ni en la conveniència cultural de llur pròpia existència. Però cal confiar que algun dia Reembres deixi de tenir sentit.

Ara per ara el propòsit és prosseguir, i com que un dels afanys d'alguns col·leccionistes de Reembres sembla ser que és portar «Plecs d'història i cultura» a relligar, contentarà saber que els 12 primers números, corresponents als anys 1993-1996, constitueixen el Volum I.

Els editors

Sumari

- Pàg. 3 *Reflexions a l'entorn de la mort d'un amic.*
Per **Ferran Palol.**
- Pàg. 5 *La termenació de Ribes amb Sitges, Jafrà i Olivella del 1728.*
Per **Ferran Sanz Lou i Xavier Sorní Esteva.**
- Pàg. 11 *La premsa cultural en el període 1980-1995.*
Per **Sitxe Moral.**
- Pàg. 19 *Text íntegre de la descripció de les festes de benedicció de l'església de Sant Antoni Abat l'any 1771.*
Per **Ferran Sanz Lou i Xavier Sorní Esteva.**
- Pàg. 25 *Ricard Mestre Ventura (Vilanova, 1906 - Mèxico, 1997).*
Per **Francesc X. Puig Rovira.**
- Pàg. 29 *Verdura i Cols, dues places diferents.*
Per **Ferran Sanz Lou i Xavier Sorní Esteva.**
- Pàg. 33 *Joan Ferrer i Mascaró, en record.*
Per **Xavier Orriols i Sendra.**

Reembres, núm. 13. Any 1997.

Edició i redacció: **Josep Ferrer Serra,**
M. Ll. Orriols Vidal,
Ferran Sanz Lou i
Xavier Sorní Esteva

Apartat de Correus 331
08800-Vilanova i la Geltrú

Dipòsit Legal: **B - 24.959-93**

ISSN: **1133-6412**

REFLEXIONS A L'ENTORN DE LA MORT D'UN AMIC

Ferran Palol

Quan érem joves, Tura, amic meu, tots ens creiem immortals. Tots els joves ens hem cregut immortals. No és que volguéssim enganyar-nos, ja ho sabíem que havíem de morir un dia o altre, però aquest dia quedava tan i tan lluny quan tenies quinze o vint anys, que el més lògic era creure't immortal. Ja sé que no ho és de lògic creure't allò que per experiència saps que no és cert, però en el capítol dels sentiments la lògica és un anacronisme, una superfluitat que hom pot apartar amb menys esforç del que s'utilitza per moure una pedreta del camí.

I és gràcies a aquesta reserva mental, gràcies a aquesta capacitat d'imaginar-se a un mateix -com individu i alhora com espècie- que l'home és capaç de ser generós fins el sacrifici, de ser apassionat fins el crim, de ser ambiciós fins l'anorreament del seu entorn, de ser inspirat fins la confusió, de ser roí fins l'abjecta misèria. I tot això perquè és capaç de creure's immortal. Vet aquí, Tura, amic meu, la raó de la grandesa de l'home.

Tots ens hem cregut, en un moment o altre, immortals, tots hem cregut en la nostra indiscutible vàlua, en un èpic destí que teníem reservat, una «planeta», com deia el meu avi Daniel, que satisfaria els nostres somnis individuals, la nostra vida singular, i un destí que també satisfaria la nostra vida social: l'èxit, la fama, la rellevància: el desig d'immortalitat.

Però a mesura que passen els anys hom comença a desconcertar-se: llangueixen les expectatives personals, els nostres somnis es dilueixen en un mar de boires que en desdibuixen els contorns: els projectes es destenyeixen, perden els colors de diumenge, perden volum i simetria. La joventut s'allunya a base de desenganys i prosaica realitat. I amb la joventut, Tura, també, s'allunya aquella il·lusió de transcendència. I a pesar de l'èxit o fracàs social aconseguit, els dies passen com una exhalació, les setmanes es fan curtes, els anys s'encadenen un darrera l'altre sense solució de continuïtat: s'allunya aquella càlida sensació d'eternitat, aquella enyorada emoció d'immortalitat. Llavors, precisament llavors i no abans, és quan comencem a «entendre» com funciona l'engranatge de l'enigmàtica màquina dels temps; el temps, aquest genial escultor, com ens diu Marguerite Yourcenar. Aleshores comencem a «madurar». Madurem com, a l'arbre, quan arriba l'hora -mai abans i tampoc després- la fruita pren els colors de la primavera i tot al seu voltant «madura» dins un inaprensible ordre universal extrahumà.

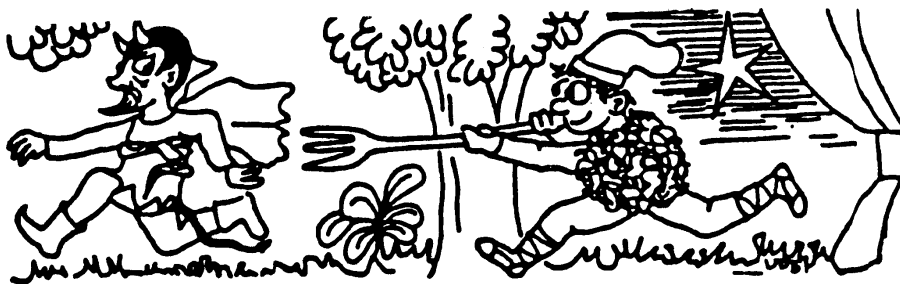

Nota de la redacció: Tura, és el nom amical que l'autor, Ferran Palol, dóna a Bovaventura Orriols Sendra (Vilanova i la Geltrú, 1948-1997).

Aleshores, i només aleshores, Tura, si tenim els ulls ben oberts, si la sensibilitat no se'ns ha esmussat com el tall d'un vell ganivet de cuina i conservem una engruna d'aquell enyor de joventut, d'aquell enyor d'immortalitat, aleshores arriba el moment d'«entendre», el moment de «comprendre» la mort. La mort com a resultat de la vida, que duu, com una condició indestruïble, l'essència de la vida. Aprenem que la mort i la vida, una i altra, són conseqüències de l'acte d'existir, de l'acte de venir a formar part de la natura, de l'acte formar part, com una engruna en constant transformació, d'una creació mai terminada, constantment renovellada. Talment, com les bellugadisses abelles, Tura, que tu tant admiraves. D'una creació que es sustenta en un immemorial alè d'amor. Un amor universal, inenarrable, del qual només n'assolim el coneixement per un acte de fe en un ésser etern i innominat, o bé per la fe en la constant generació de la matèria universal.

Arribada aquesta etapa de maduresa hom entén -encara que ho refusi amb la més irritada de les rebel·lions- la mort dels amics, també la mort teva, estimat amic. I aquest procés, degudament assimilat, col·labora en la maduració, col·labora en la comprensió de l'univers en tota la seva immensa bellesa intel·ligible.

Els uns podem entendre que pertanyem a l'entorn d'un projecte universal dissenyat per una intel·ligència inescrutable, i d'altres poden assumir que viuen dins l'esfera d'un ésser omniscient el qual es reserva la revelació del futur. Uns i altres, però, podem entendre una cosa: l'home és un ésser perible, un ésser limitat, la transcendència del qual només té un camí, un suport on poder escriure's, la memòria dels qui l'han estimat.

Dibuix de Ventura Oriols Sendra, fet per al Nadal de 1987.

LA TERMENACIÓ DE RIBES AMB SITGES, JAFRA I OLIVELLA DEL 1728

Ferran Sanz Lou i Xavier Sorní Esteva

En els números 8 i 9 d'aquesta mateixa revista, es publicà, respectivament, la primera i segona part d'una col·laboració titulada *La Termenació la Geltrú-Ribes del 1728* (agost 1995, pàgs. 11/18; desembre 1995, pàgs. 25/32). Entre una i altra, és donà a conèixer com quedà fixada i com es dugué a terme la lliandació dels termes Ribes-la Geltrú.

Aquesta termenació, tal com s'anotà en la primera part de l'esmentada col·laboració, era, en realitat, de gairebé tot el terme de Ribes amb els termes veïns: la Geltrú, Sitges (Campdasens i Miralpeix), Jafra i Olivella; només mancava la lliandació amb el terme de Canyelles, que, segons la documentació emprada, quedà posposada.

Ara, a requeriment d'alguns lectors, s'ofereix la transcripció íntegra dels tres documents corresponents a la termenació de Ribes amb els termes veïns de Sitges, Jafra i Olivella.

Aquesta documentació, que no és sinó còpia comprovada i corregida dels originals que restaren en poder del notari de la fitació, Guerau Cassaní, de Vilanova de Cubelles, fou localitzada a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, a la Secció Reial Audiència, Registre 251, fols. 112/135g.

Els tres textos, respectats al màxim (únicament s'han desfet abreviatures), són com segueixen:

Ribes-Sitges (f. 128/129g)

Como se hubiessen confundido los Limites de los Terminos de San Pedro de Ribas y de la Villa de Sitges todos del obispado de Barcelona, y por esta confusion se suscitassen algunas disputas y dificultades entre los vecinos de los referidos Lugares y términos; Ydeseassen el Ilustrísimo y Reverendísimo señor don Bernardo Ximenes de Cascante por la Gracia de Dios, y de la Santa Sede Apostólica obispo de Barcelona, y en dicho nombre Señor y Baron del dicho Término de Ribas de una parte; del Ilustre y muy Reverendo Señor don Joseph de Sayol canonigo de la Santa Cathedral Iglesia de Barcelona como alimosnero por el Muy Ilustre Cabildo, Señor y Baron de la dicha Villa y Término de Sitges de otra parte Lindar los referidos terminos afin de precaver los litigios, que tal vez ocasionaría la referida confusion entre los Citados vecinos; Convinieron dichos señores interesados en que se nombrassen Expertos por ambas partes para el referido logro, como en efecto el dicho Ilustre Señor Don Joseph de Sayol en dicho nombre nombró, y dió comission á Manuel Fals Labrador, y Francisco Ferret Comerciante vecinos de la dicha Villa de Sitges, como de su nombramiento parece con Carta a ellos dirigida sufecha en

Barcelona a los once dias del Mes de Agosto del año mas cerca passado de Mil Setecientos veint,e y siete; Joseph Torrademer Ciudadano honrado de Barcelona en Villarodona populado podetario de su Illustrísima, nombró tambien por Expertos á Francisco Coll, y Manuel Giralt Labradores del dicho Termino de Ribas; Y como dichos Expertos hubiesen constituidose diferentes vezes en los referidos Limites, y visto, y reconocido el estado de ellos, y enteradose de algunos Instrumentos de que podian tomar alguna decision para concluir la referida lindación; Por ende oy que contamos a los catorse dias del Mes de Marzo de Mil SeteCientos Veinte, y ocho; Constituidos dichos Expertos en la Hermita de nuestra Señora del Vinyet sita en el Termino de Sitges en presencia de los honorables Joseph Selva y Francisco Mestra dels Clapers naturales, el primero de la Villa de Sitges y el ultimo del Termino de San Pedro de Ribas, y en presencia tambien de nosotros Garau Cassaní y Joseph Avellá por las autoridades apostolica i Real, Notarios y Escribanos publicos, el primero de Villanueva de Cubellas, y el ultimo de dicha Villa de Sitges simul stipulantes, et consolidum claudentes, y de los testigos lussoescritos, mediante el juramento, que dichos Expertos prestaron á Dios Nuestro, y á una Señal de Cruz en toda forma de derecho, en mano y poder de nosotros dichos, y abajo escritos Notarios y Escribanos; Dixeron y declararon dichos Expertos lo siguiente en Idioma Vulgar esto es; Que la Rodalia del terme de Sitges ab lo de Ribas comensa en la Serra de la Casa den Busquets, Vuy de Mariano Marcé de Jafra al cap demunt de la Montanya nomenada lo Pujol de la Bolatereta, ahont arriba lo fondo de Jafra, Ribas, y Quadra de Campdasens, y de aquí Serra avall senvá a la Montanya del Estallar, ahont acaba La Quadra de Campdasens, y comensa lo Terme de Sitges, quedant los Ayguavessants de la part de ponent, y tremontana per lo Terme de Ribas, y los del Sol Ixent per la dita Quadra; Y desde aquí baixant del Estellar, travessant lo Coll de Jafra, que es al cap demunt del Coll de Entreforchs anant tot serravall fins atopar las terras que son de la Heretat del Mas de M^o. Riba, Vuy dels P.P. de la Compañia de Barcelona quedant los vessants de la part de mitgdia y Sol Ixent per lo Terme de Sitges, y los de tremontana, y ponent per lo Terme de Ribas; Y de aquí anant seguint de Serra en Serra ve aparar al capdemunt de la Coma, que vuy tenen los hereus de Quadras de Ribas, y antes era de Joseph Puig apotecari y de aquí ve a parar seguint los ayguavessants a la Serra de las [...] al cap de la Serra; Y seguint dits vessants va aparar al capdemunt de las terras de Francesch Cassanyes Pages dit Cona; Y travessant La Carretera, ó Cami dit qui va á Ribas, va á trovar lo Mas de Magi Robert, seguint de Serra en Serra quedant los vessants de Sol Ixent, y mitgdia per Sitges, y los de ponent, y tremontana per Ribas fins a la Creu, al costat de la qual, passa lo Cami, que va de Sitges á Vilafranca, y de aquí anant Serravall fins a la Partida dita del Coll, cadaqual quedant ab sos ayguavessants, fins afrontant lo Mas dit den Font, que vuy lo posseheix Pau Girona Cirurgiá, y aquí acaba lo Terme de Sitges, y comensa lo Terme de Miralpeix, y va seguint las fitas fins á encontrar uns antigons, que van dret al cap de la Serra dita del Padruell, y puja seguidament al cap demunt de la Serra, y allí baixa coste avall per Llabeig dret al fondo de la Heretat del Reverend D. Benet Verdera, ahont se ha de posar una fita, ó Molló deu passas demunt del Conrreu, ab dos contrafitas, la una que mire a la antecedent Serra del Padruell, y la altra que mire tot dret al Cap de la Montanya del Padruell,

quedant los ayguavessants que miran a la part de mitgdia per la dita Heretat del dit Reverend D. Benet Verdera; Y seguint serravall fins a la Serra que es de Anton Aldivert Pages de Vilanova, y antes de Saborit de Sitges, y girant a ponent afronta fins los honors de Rafel Vidal de Ribas, y anant serravall travessant lo Camí Real qui va á Vilanova puja al capdemunt de la Serra de Barthomeu Pasqual del Mas; Yanant serravall envers Mar ve afinir a la Montanya del Fito; y dita Montanya ve aparar fins al Mar, quedant la coma de la Guineu per lo Terme de Miralpeix y Ribas, y la part de Sol Ixent ço es tots los vessants per lo terme de Miralpeix; Lo que dixerón saber dichos Expertos asi por ser de ello noticiosos, y por haber encontrado señales algunos demonstrativos de la Verdad; Como, y tambien por haber visto, Leido y escuchado algunos Instrumentos, y papeles Justificativos, con cuyas noticias les ha parecido, que la referida fitacion había de executarse, y ser en el modo, que arriba va expressado; Y esta declaración dixerón hazer dichos Expertos con la protesta empero que sus representados principales, é interessados se convengan, y concientan a ella, pues en otra manera quieren sean de ninguna fuerza ni Valor; I esta dixerón ser la Verdad por el Juramento que arriba tenian prestado; A lo que presente fuy, y doy fe, Siendo presentes por terstigos el Doctor en ambos derechos Joseph Martí, y Catá Ciudadano Honrado de Barcelona, y Pablo Trillas Albañil de Villanueva de Cubellas de dicho Obispado para lo susodicho Llamados, y rogados.

+ Signo de mi Garau Cassaní por las autoridades Apostolica y Real notario y Escribano publico de Villanueva de Cubellas obispado de Barcelona, que el presente auto ante mí, y Joseph Avellá por la Autoridad Real notario de la Villa de Sitges simul stipulantes et Insolidum claudentes passado en este pliego de papel de folio quarto escribí, y dichos dia Mes y Año Lo Cerré y Signé.

Ribas-Jafra (f. 130/131)

Como se hubiessen confundido los límites de los Terminos de San Pedro de Ribas, y del lugar, y Término de Jafra todos del obispado de Barcelona, por cuya confusión se sucitassen muy a menudo algunas disputas entre los Vecinos de los referidos Terminos; Ydeceassen el Ilustrísimo y Reverendísimo Señor Don Bernardo Ximenes de Cascante por la Gracia de Dios y de la Santa Sede Apostolica obispo de Barcelona, y en dicho nombre Señor, y Baron del dicho Termino de Ribas de una; I la Señora María Martí, y Catá Viuda del Magnífico Juan Martí, y Montaner Ciudadano honrado de Barcelona, como a Señora, y possessora del dicho lugar, y Termino de Jafra de otra parte lindar los limites de ambos Términos, afin de precaver los litigios, y disturbios, que tal vez ocasionaria la referida confusion entre los citados vezinos; Convinieron dichos señores Interessados en que se nombrassen Expertos por ambas partes para el referido logro, Como en efecto su Ilustrísima nombró y dió facultad a Francisco Coll, y Manuel Giralt Labradores del dicho su termino de Ribas; y la dicha Señora nombró tambien y dió facultad al Doctor en ambos derechos Joseph Martí, y Catá su hijo: Y como dichos expertos se hubiessen constituido en los referidos Limites y enteradose de algunos Instrumentos y papeles de

que podian tomar alguna luz para concluir la referida lindación; Por ende oy que contamos a los Catorze dias del Mes de Marzo Año del nacimiento Nuestro Señor Dios Jesu-Cristo de Mil Setecientos veinte, y ocho, Constituidos dichos Expertos en la Hermita de Nuestra Señora del Vinyet sita en el Termino de Sitges en presencia de mi Garau Casanní por las autoridades Apostolica y Real Notario, y Escribano publico de Villanueva de Cubellas del dicho obispado abajo escrito, y de los testigos Iussoescritos, mediante el Juramento que dichos expertos prestaron á Dios Nuestro Señor, y acuna señal de cruz en toda forma de derecho, en mano y poder de mi dicho, y abajo escrito Notario y Escribano; Dixeron y declararon dichos Expertos lo siguiente en Idioma vulgar esto es; Que lo Pujol de Codines divideix los termes de Ribas, y Jafra discorrent serravall. al Cap de la Serra de Puig Siboch, quedant los ayguavessants de la part de llevant per Jafra, y los de ponent per Ribas, travassant lo Camí, y una Riera, y desde allí passa a la Serra sobra lo forat de Simbari, pujant serratunt fins á una fita quey ha de plantar, quedant los vessants de la part de tramuntana per Jafra, y los de mitgdia per Ribas, y desde allí sebaixa dins del fondo, y despues discorrent fondo amunt fins dalt al Coll, que entra Puig Saladella, y lo Pujol del mitg, y pujant al dit Pujol del mitg, quedant los ayguavessants de la part de mitgdia per lo Terme de Ribas, y los de la part de tremontana per Jafra, y discorrent ab son ayguavessant a la Creu, y pujant dret dalt al Pujol den Roquissá y de allí estants al Pujol de la Bolatereta conforme los ayguavessants assenyalan, quedant los ayguavessants de la part de tremontana per lo Terme de Jafra, y los de mitgdia per Ribes; Lo que dixeron saber dichos Expertos por haber visto y reconocido los referidos Limites y seguidolos con todo cuydado; Y esta dixeron ser la Verdad por el Juramento que arriba tenían prestado; A lo que presente fuy, y doy fe, siendo presentes por testigos el Reverendo Don Francisco Tagell presbitero, y beneficiado de la Parroquial Iglesia de Santa Maria del Mar de la ciudad de Barcelona, y Joseph Avellá Notario publico de la villa de Sitges, para lo susodicho llamados, y rogados.

+ Signo de mi Garau Cassaní por las autoridades Apostolica y Real Notario, y Escribano publico de Villanueva de Cubellas obispado de Barcelona, que el presente auto ante mi passado en este pliego de papel del Sello quarto escrivi, y en testimonio de Verdad dichos dia Mes, y año. Lo Cerré y Signé.

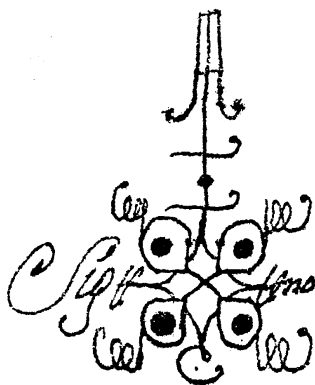
Ribes-Olivella (f. 132/133g)

Como se hubiessen confundido los Limites de los Terminos de San Pedro de Ribas, y del lugar de Olivella todos del obispado de Barcelona, por cuya confusión se sucitassen muy amenudo algunas disputas entre los vezinos de los referidos Terminos; Y dezeassen el Ilustrísimo y Reverendísimo Señor Don Bernardo Ximenes de Cascante por la Gracia de Dios, y de la Santa Sede Apostolica Obispo de Barcelona, y en dicho nombre Señor, y Baron del dicho Termino de Ribas de una parte; Y el Ilustre y muy Reverendo Señor D. Diego Fogueras Canonigo Limosnero de la Santa Cathedral Iglesia de Barcelona por el Muy Ilustre Cabildo Señor, y Baron del dicho lugar, y Termino de Olivella Lindar los referidos terminos afin de precaver los litigios, que tal vez ocasionaria la referida confusión entre los citados vezinos; Convinieron dichos Señores

Interesados en que se nombrassen Expertos por ambas partes para el referido Logro, Como en efecto su Ilustrísima nombró, i dió comission a Francisco Coll, y Manuel Giralt Labradores del otro Termino de Ribas; I el dicho Ilustre Señor Canonigo Limosnero en dicho nombre dió comission, y nombró á Joseph Raventós Labrador y Bayle del dicho Lugar y Termino de Olivella, con facultad de nombrar a otro, como en efecto nombró a Pablo Olivella Labrador del mismo lugar, Como de su nombramiento parece con carta a el dirigida por dicho Ilustre Señor Canonigo en dicho nombre su fecha en Barcelona a los veinte y seis dias del Mes de Henero mas cerca passado; Y como dichos expertos se hubiesen constituido diferentes vezes en los referidos Limites, y visto, y reconocido el estado de ellos y enterandose de algunos Instrumentos, y papeles de que podían tomar alguna luz para concluir la referida lindacion; Por ende y contamos a los veinte dias del Mes de Febrero de mil setecientos veinte, y ocho años; Constituidos dichos Expertos en la casa de la Rectoria del dicho Termino de San Pedro de Ribas en presencia de mi Garau Cassaní por las autoridades apostolica y real Notario y Escribano publico de Villanueva de Cubellas del dicho obispado abajo escrito, y de los testigos lussoescritos, y mediante el Juramento que dichos Expertos prestaron a Dios nuestro Señor, y a una señal de Cruz en toda forma de derecho en mano, y poder de mi dicho, y abajo escrito Notario y Escribano; Dixeran y declararon dichos expertos lo siguiente en Idioma Vulgar esto es; Que la divissió del Terme de Ribas y de Olivella es al Cap de la Serra que es sobra la Riera dels Girbals, al peu de la qual passa lo cami de Vilafranca, de manera, que lo vessant de dita Serra de la part de mitjorn es del Terme de Ribas, y lo de tremontana es de Olivella, y de alli segueix serrat fins al Puig de la Font del Alba discorrent serrat fins al Puig vulgarment dit del Llamp, y Puig cremat als Puig del Moro, quedant sempre los vessants de part de mitjorn per lo Terme de Ribas y los de tremontana per lo Terme de Olivella y de serravall fins a la montanya rasa, y de alli fins al Torrent de las carreteras restant sempre los vessants de mitjorn per Ribas y los de tremuntana per Olivella, y despues segueix baixant avall de las carreteras fins a topar lo Pont del Gorg, y la Riera de Begas, y despues segueix Rieramunt y, travessant lo cami que ve de Olivella, va a Ribas, y de dit camí segueix la Rieramunt algunas sinch centas sis passes poch mes ó menos del camí, y deixant la Riera y puja costamunt per un Antigor, ó, Marge quey ha una fita plantada Vella que puja costamunt fins al Pujolet dit, y nomenat del Garrofer, que baixa del Puig de Piquetas, y en dit Pujolet es la Roca senyalada de la mitra Episcopal, y la Creu del Capitol, y de dit Pujolet discorrent costa enllá fins al serralet de la Alsina ab una fita vella plantada, y de dit Serralet, y fita costa enllá fins á un marge, ó, antigó queyha una fita vella plantada sota el marge, y de dita fita costa enllá fins á topar una fita vella plantada en lo fondo que baixa del Mas Ferrer, y de dita fita, y fondo puja costamunt fins al Puig de Rubiols ab una fita plantada vella hiha en dit Puig, y del dit Puig serravall fins a la Coma de Oriols y en dita Coma hiha un marge, ó antigor, y al cap del Entigor hiha una fita vella plantada prop lo Camí que va de Olivella á Sitges, ó Ribas, y puja serrat, y se troben en dita serra dos fitas vellas plantadas; Dita Serra se nomena Coll Xuarcas, y discorrent serrat fins al Puig dit de Codines, y en dit Puig hiha una fita vella plantada quedant los vessants de mitjorn per lo Terme de Ribas, y los de tremontana per lo Terme de Olivella; Lo que dixeran

saber dichos Expertos assi por ser ellos noticiosos y por haber encontrado señales demonstrativos de la Verdad como, y tambien por haber visto, Leido, y escuchado algunos Instrumentos, y papeles Justificativos con cuyas noticias, les ha parecido que la referida fitacion habia de executarse y ser en el modo que arriba va expressado; Y esta dixeron ser la Verdad por el Juramento que arriba tenian prestado; A lo que presente fuy, y doy fe; Siendo presentes por testigos el Reverendo D. Francisco Tagell presbitero y beneficiado de la Parroquial Yglesia de Santa Maria del Mar de la Ciudad de Barcelona y el Reverendo Jayme Almirall presbitero en la dicha Parrochia de San Pedro de Ribas residente para lo sussodicho Llamados y rogados.

+ Signo de mi Garau Cassaní por las autoridades Apostolica y Real Notario y Escribano publico de Villanueva de Cubellas obispado de Barcelona que el presente auto ante mi passado en este pliego de papel del Sello quarto escribí y en testimonio de la Verdad dichos dia Mes, y año. Lo Cerré y signé.

Signum del notari Guerau Cassaní

LA PREMSA CULTURAL EN EL PERÍODE 1980-1995

Sitxe Moral

Aquestes ratlles de referència sobre la premsa cultural en aquest període de quinze anys són una part d'un treball més extens i, per tant, existeixen altres publicacions que, ben segur, que altres autors les inclourien aquí. Ens hem guiat per fer aquest treball en les pautes utilitzades ja en un treball publicat a l'any 1981 al Butlletí de la Biblioteca-Museu Balaguer.

Vilanova i la Geltrú té una llarga tradició en publicacions, que com moltes altres coses quedà estroçada amb la guerra civil. Mica en mica s'anà recuperant aquesta tradició. En el camp de la premsa cultural la ciutat ha viscut del mite de dues grans revistes, PRISMA i, potser en menor grau, THEMIS, sense voler destruir els mites pensem que en aquests moments hi ha diversos títols que tenen una qualitat molt digna.

Som conscients que les anàlisis haurien de ser més profundes, així com esmentar les causes i objectius de les publicacions i les circumstàncies que van portar a la seva desaparició. Ho farem si gaudim de la benvolença dels responsables de la publicació en altres ocasions. Cal finalment assenyalar que el treball no pretén ser ni l'únic ni el definitiu. Són notes que caldrà anar aprofundint i treballant.

Vagi per endavant que considerem a tota publicació un producte del camp cultural ja que en ella hi ha voluntat de creació i per altra banda respon sempre a activitat intel·lectual per més que la qualitat d'alguna d'elles sigui més que discutible. Ara bé en aquest epígraf hem volgut assenyalar aquelles revistes que tenen un contingut intel·lectual o bé són fruit d'estudis històrics o sociològics. En aquest sentit alguna de la premsa que hem assenyalat dins de la premsa institucional o associativa podrien tenir aquest caràcter de premsa cultural, en destaquen dos títols: FI DE SEGLE, revista auspiciada des de la regidoria de cultura amb voluntat de ser plural i d'esdevenir una eina de debat teòric. Aquesta publicació que va recollir alguns dels aspectes de la política cultural endegada des del govern municipal va tenir diversos formats i èpoques i en algunes ocasions va aparèixer dins de GUIANOVA, una publicació també municipal d'informació ciutadana. FI DE SEGLE tingué la virtut d'abordar alguns temes de discussió ciutadana des d'una òptica de la cultura. El segon títol és la revista GRAN PENYA, aquesta revista que seguí les característiques de FOMENT -la majoria dels responsables provenien d'aquella entitat-, sorgí com a revista de la societat Gran Peña, fou una revista amb una exquisida presentació formal a tot color sobre paper de gran qualitat. La revista tractà diversos temes relacionats amb les arts i la cultura a la nostra ciutat, amb articles de col·laboradors amb visions plurals i diverses. Un sobtat canvi de junta fruit d'una profunda crisi a la societat acabà amb la vida de la publicació.

Reembres, núm. 13. Any 1997. Pàgs. 11-18.

Durant el període entre el 50 i el 80 hi ha pocs exemples de premsa cultural, algunes poques publicacions dedicades a la poesia i a estudis concrets van aparèixer. En aquest període estudiat aquí hi ha dos grups clarament diferenciats de les publicacions de caràcter cultural. Per una banda un seguit de publicacions realitzades amb medis més aviat minsos però amb una gran càrrega ideològica i reivindicativa i un segon grup en el què destaquen publicacions amb un aspecte formal molt acurat i amb un contingut més de reflexió i discussió més que no de reivindicació.

Al primer camp hi podrien haver publicacions del tipus ATENEU, REVOLTA, LLETRAGRA, que són publicacions on els articles culturals des d'una perspectiva progressista i en alguns casos fins i tot radicals van acompanyats d'informacions relacionades amb el món de la poesia o del llibre. D'aquest grup podríem destacar la publicació CELOBERT, revista dedicada exclusivament a la poesia i a l'assaig literari en la que s'apleguen un conjunt de poetes joves locals que donen a conèixer la seva producció a través de les pàgines d'aquesta publicació. Alguns d'aquests autors publicaran després reculls de poemes individualment. Altra publicació cultural dedicada al món de les arts és GARGOT, revista editada per l'alumnat i professorat de l'Escola d'Art de Vilanova, hi conviuen articles de crítica artística i de creativitat. També hi ha censada la publicació EL LLAPIS, que és la primera revista a Vilanova sobre temes educatius del que seria el naixement de l'Escola de la Ciència, projecte vehiculat per diversos professors i mestres que volien cercar un autèntic centre de debat cultural a l'entorn de l'educació, dissortadament va quedar en un bon intent sense que reeixís definitivament, posteriorment sorgiran altres revistes o òrgans informatius vinculats a l'educació com el «Ei, el full!» del Grup de Mestres del Penedès-Garraf i la publicació informativa del Centre de Recursos Pedagògics, adreçada als i a les professionals de l'educació. Aquestes publicacions com seccions de caire cultural que publiquen altres revistes de les associacions diverses constitueixen un exemple de la voluntat d'esforç d'uns determinats col·lectius amb voluntat i ganes de treballar però amb pocs recursos de tot tipus.

Del segon grup que hem comentat de revistes culturals en destacaríem fonamentalment quatre: LA CARPETA, PRIMERA EDICIÓ, TGV, REEMBRES, quatre publicacions de caire diferent però totes amb un interès molt gran des d'un punt de vista d'apreci del contingut de les revistes. Dissortadament tampoc, la majoria d'elles han tingut una durada continuada.

LA CARPETA és una publicació de l'Institut d'Estudis Penedesencs de caire literari i d'assaig. Té una presentació molt acurada i dissenyada modernament va omplir un buit important en la migrada representació d'aquestes publicacions en l'àmbit d'actuació propi de l'Institut. No es pot considerar una publicació estrictament vilanovina, com totes les que fa l'IEP, però la vinculació d'alguns autors així com la presència d'una seu permanent de l'IEP fa que la consignem en aquest apartat. Els autors i autores que omplen les seves planes són de reconeguda trajectòria en el món de la literatura i alguns d'ells i d'elles tenen

publicada una extensa obra. En l'actualitat fa temps que no es publica LA CARPETA amb la regularitat que inicialment s'havia fet. Caldria també fer esment de la publicació Gran Penedès, del mateix Institut d'Estudis Penedesencs, és una clara mostra de premsa cultural, d'investigació i de divulgació de la cultura al nostre territori. Essent de caire supracomarcal, en deixem constància sense entrar-hi a fons ja que no és l'objectiu d'aquest breu treball.

PRIMERA EDICIÓ, aquesta publicació editada pel Centre d'Estudis de la Biblioteca-Museu Balaguer és hereva de l'antic BUTLLETÍ que a principis dels vuitanta publicava la seva darrera edició. L'entrada a la junta d'aquest Centre d'Estudis va comportar també un canvi en la metodologia de treball que junt a l'esperit investigador va considerar que la difusió era una assignatura pendent de la majoria dels centres d'estudiosos de Catalunya, ja que molts treballs i estudis resten oblidats o bé triguen molts anys a veure la llum. Amb l'edició de PRIMERA EDICIÓ es pretén donar sortida a un seguit de treballs ja realitzats o a estudis molt concrets sobre temes de la ciutat amb un ampli ventall temàtic que agafés des de la sociologia fins a la gastronomia però amb la fluïdesa que dona una publicació més sovintejada que l'antic BUTLLETÍ. Té una edició molt cuidada i una ampla gamma d'il·lustracions. Al llarg dels números que van sortir hi ha uns índexs força interessants que són d'obligada consulta a l'hora de fer o ampliar determinats estudis de la ciutat. La crisi associativa va colpir també al Centre d'Estudis i a les darreries dels vuitanta va desaparèixer com a entitat. Amb posterioritat s'han fet diversos esforços per recuperar el Centre sense però que tinguessin massa èxit. Queda però aquesta publicació que va ser un interessant revulsiu en el món de les publicacions de caire cultural.

«TGV. Revista d'Humanitats» és un apreciable intent de consolidar una revista del pensament pensada i editada a Vilanova però amb voluntat d'esdevenir una revista d'abast nacional i distribuïda pels canals habituals de les revistes. La fundació de TGV és fruit del col·lectiu Spoudaios, col·lectiu que tenia com a objectiu el treball de dinamització cultural, d'empresa de serveis culturals i així varen tenir un paper destacat en la realització de diverses exposicions i en l'organització d'alguns cicles de xerrades i conferències. La majoria del col·lectiu provenia de l'editorial vilanovina El Cep i la Nansa, i per tant la tasca editorial no els hi era aliena. TGV ja hem dit és una publicació d'un alt nivell intel·lectual amb aportacions teòriques de diversos autors i amb traduccions d'articles apareguts en publicacions europees. Va tractar en els diversos exemplars de problemàtiques ciutadanes i polítiques i també va editar textos d'autors literaris. TGV pretenia finançar-se bàsicament amb un bon coixí de subscriptors i amb les aportacions institucionals per anar cercant un públic i uns compradors fidels. L'operació no va resultar tan fàcil i després de quatre números va desaparèixer deixant un regust agre dolç perquè era un projecte prou interessant però mancat d'una infraestructura empresarial potent que l'ajudés a mantenir-se. És sens dubte un dels productes de premsa cultural més acurats que s'han produït a Vilanova i la Geltrú.

El fenomen de REEMBRES cal explicar-lo des d'un punt de vista d'aventura personal d'un col·lectiu molt vinculat al desaparegut Centre d'Estudis i vinculat per història i tradició al món de la recerca històrica. REEMBRES és una publicació que surt quan hi ha material suficient per omplir un número, no es qüestionen el tema de les aportacions institucionals i es distribueix a mà pels seus responsables. És, sens dubte, doncs, un cas atípic de la premsa cultural que no cerca cap afany de notorietat i és més un exercici de plaer intel·lectual que no pas la recerca de cap reconeixement. En aquest moment n'han sortit una desena d'exemplars amb un seguit de treballs d'interès demostrat en el camp de la història local i per altra banda s'han dedicat treballs monogràfics a autors i pintors desapareguts. És d'una presentació formal acurada i constitueix un element preuat entre les persones que segueixen de prop el món de les investigacions.

Aquestes quatre publicacions que hem esmentat formarien part d'aquest grup de premsa cultural amb un interès més que notable i per tant han de tenir un lloc destacat en aquest catàleg. Vilanova i la Geltrú, o millor, els vilanovins i vilanovines atents i atentes als esdeveniments culturals i als canvis de la pròpia història vivíem sota la síndrome i el mite de les publicacions culturals de la pre-guerra, això es concretava en la revista PRISMA, tot el paradigma de la forma i el contingut intel·lectual. Sense voler trencar aquest mite, sense voler menystenir en absolut aquella publicació creiem que aquestes que acabem d'esmentar estan a l'alçada i al nivell de publicacions de caire cultural de primer ordre. Però això sí, cal constatar que una vegada més, llevat de REEMBRES, parlem d'edicions tancades, parlem doncs d'un passat, immediat, si es vol, però records, feliços records. Però el cert és que de records no es pot viure i entenem que una ciutat com la nostra necessita d'una publicació de caràcter cultural forta i compromesa amb els temps que vivim.

CARACTERÍSTIQUES DE LES PUBLICACIONS:

TÍTOL:	REVOLTA
SUBTÍTOL:	Ateneu Llibertari
IMPRESSIÓ:	multicopista
PÀGINES:	10, amb il·lustracions
FORMAT:	31 x 21 cm
APARICIÓ:	1981
PERIODICITAT:	irregular
LLENGUA:	castellà i català
COMENTARI:	Publicació de l'Ateneu Llibertari de Vilanova i la Geltrú, que comenten temes propis d'aquesta ideologia i també donen informació de les activitats que es portaran a terme. Vilanova va tenir durant els anys 30 una certa tradició llibertària vinculada sobretot als treballadors de diverses indústries de la ciutat.

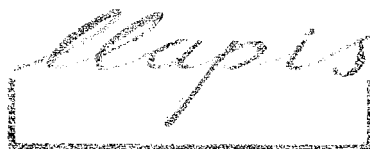

TÍTOL: CELOBERT
SUBTÍTOL: Revista de literatura
IMPRESSIÓ: offset
PÀGINES: 80, la portada il·lustrada
FORMAT: 21,5 x 15,5 cm
APARICIÓ: desembre de 1982
PERIODICITAT: exemplar únic
LLENGUA: català i castellà
COMENTARI: Revista literària editada pel Col·lectiu Literari. Compagina els treballs de creació amb la investigació i crítica sobre autors coneguts. El consell de redacció està format per: J. P. Callejón, Carles Ill, Abel A. Murcia i José Sánchez. Té una acurada presentació formal i un nivell de contingut molt interessant.

TÍTOL: LLAPIS
SUBTÍTOL: Revista comarcal de temes educatius
IMPRESSIÓ: offset
PÀGINES: 28
FORMAT: 24,5 x 17 cm
APARICIÓ: 1984 (?)
PERIODICITAT: irregular
LLENGUA: català
COMENTARI: Òrgan de debat i informació pedagògica, editada per l'Escola de la Ciència amb el suport de l'ICE i l'Ajuntament de Vilanova. És de les poques iniciatives de caràcter divulgatiu del món de la pedagogia que es troben entre les publicacions locals en aquests darrers anys.

TÍTOL: LLETRAGRA
IMPRESSIÓ: multicopista
PÀGINES: 8, la portada il·lustrada
FORMAT: 29 x 21 cm
APARICIÓ: 1984
PERIODICITAT: exemplar únic
LLENGUA: català i castellà
COMENTARI: Revista poètica anònima, on un seguit de joves autors publicava, de manera precària de mitjans, la seva producció literària d'una qualitat més que notable en alguns treballs.

TÍTOL: GARGOT
SUBTÍTOL: Revista d'arts
IMPRESSIÓ: offset
PÀGINES: 28, amb il·lustracions
FORMAT: 21 x 29 cm
APARICIÓ: juliol de 1985
PERIODICITAT: irregular
LLENGUA: català
COMENTARI: Revista editada pels alumnes de disseny gràfic de l'Escola d'Art de Vilanova i la Geltrú. Aquesta revista està oberta a la col·laboració d'autors locals i manté una línia innovadora pel que fa a la forma i al contingut de les col·laboracions.

GARGOT

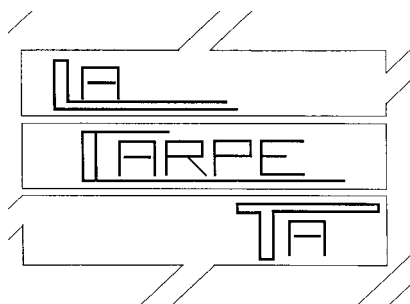
TÍTOL: PRIMERA EDICIÓ
SUBTÍTOL: Centre d'Estudis Biblioteca-Museu Balaguer
IMPRESSIÓ: impremta amb il·lustracions
PÀGINES: 50
FORMAT: 29 x 21 cm
APARICIÓ: novembre de 1987
(núm. 1 no numerat)
PERIODICITAT: irregular
LLENGUA: català
COORDINADOR: Ricard Belascoïn
COMENTARI: El Centre d'Estudis era una entitat fundada a principis dels anys 50, que actuava com a suport actiu intel·lectual del Museu Balaguer.
En diverses èpoques havia publicat diversos butlletins amb treballs d'investigació. Aquesta publicació té un format més àgil, és a dir, com una revista, però el contingut continua essent de treballs d'investigació.

**PRIMERA
EDICIÓ**

TÍTOL: GRAN PENYA
SUBTÍTOL: Revista Socio-Cultural
IMPRESSIÓ: impremta
PÀGINES: 48
FORMAT: 29 x 21,5 cm
APARICIÓ: agost de 1988
PERIODICITAT: trimestral (?)
LLENGUA: català
COMENTARI: Revista de l'entitat Gran Penya, molt ben editada i il·lustrada a tot color. Vol entroncar amb la llista de publicacions de qualitat de la nostra ciutat. Hi col·laboren socis i altres persones de la ciutat.

**Gran
Penya**

TÍTOL: LA CARPETA
IMPRESSIÓ: impremta
PÀGINES: 46, amb il·lustracions
FORMAT: 32 x 24 cm
APARICIÓ: 1989
PERIODICITAT: irregular
LLENGUA: català
COMENTARI: Revista de lletres i arts, publicada per l'Institut d'Estudis Penedesencs, que recull un seguit d'articles d'interès cultural.

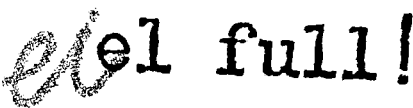
TÍTOL: TGV
SUBTÍTOL: Revista d'humanitats
IMPRESSIÓ: impremta, amb il·lustracions i publicitat
PÀGINES: 44
FORMAT: 29,5 x 21 cm
APARICIÓ: 1992
PERIODICITAT: trimestral
LLENGUA: català i castellà
DIRECTOR: Joan Benet, J. C. Duran, J. Sánchez (consell editorial)
COMENTARI: Revista publicada pel col·lectiu SPOUDAIOS, sorgit de l'editorial El Cep i la Nansa. Aquesta és una publicació amb molt contingut intel·lectual i amb pàgines de creativitat literària. Tenia una forma molt acurada, i la seva durada va ser d'uns 4 números. En el primer número inclou un manifest amb la declaració d'intencions del col·lectiu.

TÍTOL: REEMBRES
SUBTÍTOL: Plecs d'història i cultura
IMPRESSIÓ: impremta, offset ràpid, amb il·lustracions
PÀGINES: irregular, tot en funció del text
FORMAT: 25,5 x 18,5 cm
APARICIÓ: abril de 1993 núm. 1
PERIODICITAT: irregular
LLENGUA: català
REDACCIÓ: Josep Ferrer Serra, M. Ll. Orriols Vidal, Ferran Sanz Lou i Xavier Sorní Esteva
COMENTARI: Reembres fa una declaració oberta a tothom. Publicació que no es ven i es fa una distribució en els indrets on hi ha més possibilitats de ser llegida.

Reembres és una publicació que conté articles històrics o de cultura relacionats amb Vilanova, sense excloure la universalitat. Es publica quan es disposa de suficient material. Té un interès especial donat que els temes tractats suposen aportacions inèdites sobre Vilanova.

TÍTOL:	EI. EL FULL!	
SUBTÍTOL:	Grup de mestres del Penedès -MPP- Garraf	
IMPRESSIÓ:	multicopista i fotocòpies	
PÀGINES:	2/4	
FORMAT:	29,5 x 21 cm	
APARICIÓ:	maig de 1990	
PERIODICITAT:	irregular	
LLENGUA:	català	
COMENTARI:	Ei. El Full! és un butlletí intern del Grup de Mestres del Penedès -secció Garraf-, conté informació relativa a la vida associativa i a les activitats d'aquest col·lectiu. Fa també comentaris referents a les diverses polítiques d'ensenyament.	

TEXT ÍNTEGRE DE LA DESCRIPCIÓ DE LES FESTES DE BENEDICCIÓ DE L'ESGLÉSIA DE SANT ANTONI ABAT L'ANY 1771

Ferran Sanz Lou i Xavier Sorní Esteva

Garí Siumell, en la seva *Descripcion è historia...* (Vilanova i la Geltrú, 1860) tingué l'encert d'incloure una descripció dels actes i festes amb motiu de la inauguració de la nova església de Sant Antoni Abat, de Vilanova, que tingueren lloc entre els dies 25 i 30 d'agost de l'any 1771. Es tracta d'un text no pròpiament de l'autor, ja que al final del relat el propi Garí Siumell afegia:

«Así terminó el Cronista, á quien debemos estos curiosos datos, que estando ya borrados de la memoria de los hombres, los tendríamos perdidos, á no haber él tomado el trabajo de escribirlo. Tal vez por modestia no puso su nombre al pié de ellos, y seria mi placer el recordarlo»¹.

Garí Siumell, que es descuidà d'indicar on era el text original d'aquest relat, el trobà, amb tota seguretat, en un llibre manuscrit de l'Arxiu Municipal de Vilanova i la Geltrú, del qual, tal com es posà de manifest en una col·laboració anterior en aquesta mateixa publicació, n'extragué nombroses referències i passatges².

El text original, anònim tal com indicà Garí Siumell, està totalment redactat en català i, per cert, que, deixant de banda l'ortografia, molt ben escrit. Garí el traduí molt lliurament al castellà i amb algunes llicències d'adaptació. Ara, havent-se localitzat l'original, paga la pena de transcriure'l íntegrament, per ser més genuí i a la vegada molt més proper a nosaltres el text original que no pas una traducció al castellà més que centenària.

Abans, però, no estarà de més advertir que el document que s'ofereix transcrit no és l'únic que relata aquelles magnes celebracions. A l'Arxiu Parroquial de Sant Antoni Abat es conserva una altra versió coetània, també en català, molt més reduïda i d'autor conegut: Manuel Casanova, prevere ecònom de Sant Antoni, personatge que participà activament en aquells actes. Aquest document fou reproduït l'any 1949 en el díptic imprès amb motiu de la «Festa de la teula» celebrada per recaptar fons per a la reconstrucció del Temple Arxiprestal de Sant Antoni Abat. També, una «Còpia literal del document original sobre les Festes d'Inauguració del Temple Arxiprestal, celebrades l'any 1771», és a dir, una transcripció, fou impresa en un full que s'adjuntà a l'esmentat díptic.

Tant una com altra versió, tenen gran interès, puix en certa manera es complementen i, a la vegada, es corroboren. Tot i així, la versió de l'Arxiu

Històric Municipal, que tot seguit s'ofereix, per ser més extensa i descriptiva, presenta potser, 226 anys després, major interès.

Notes

- ¹ Garí y Siumell, José: *Descripcion è Historia de la villa de Villanueva y Geltrú, desde su fundacion hasta nuestros dias*. Villanueva, 1960. Pàgs. 97/103. *Una font documental de «Descripcion è historia...» de Garí Siumell*. Reembres. Plecs d'història i cultura, (10) 21/26 (1996).
- ² Sanz Lou, Ferran i Sorní Esteva, Xavier:

TRANSCRIPCIÓ

Arxiu Històric Municipal de Vilanova i la Geltrú. «Llibre de despeses i actes del la parròquia. 1640-1803». Sig. 93. Núm. inv. 2955. F. 39/43g.

En perpetua Memoria.

Se notan los Cultos, y Solemnitats de las Festas, que feren lo Magnífic Ajuntament, y los Obrers de la Parroquial Iglesia de Sant Antoni Abat de Vilanova, en la Benedicció de la nova Iglesia, y translació del Santíssim, y son Patró Sant Antoni Abat en los dias 26, 27, 28, 29 y 30 del mes de Agost, de 1771.

Primerament en la Vigilia de dita Benedicció, que fou Diumenge dia 25, no sols al tocar las dotse horas del mitgdia, sino tambe á la primera oració de la Nit, se repicaren, y enventaren totas las Campanas, tirant de tant en tant molts trons; Lo que fou principi, y primera Demonstració de alegria, que començá á promouer los cors de tots los oyents; Però lo dilluns al mati dia 26 despres de haver tocat ab Solemnitat totas las Campanas, y fet señal per la Benedicció de la nova Iglesia cerca de las deu horas del mati, isqui de la Iglesia Vella en forma se professó lo Clero de la present Parroquia de Vilanova, y de la Geltru acompanyats de molts altres Sacerdots forasters, així Seculars, con regulars, y arribant al portal de devant lo Carrer de Sant Pere, alias de la pescateria y fetas las Ceremonias segons lo Ritual Romá, y espargidas totas las parets foranas, eo de part defora ab aygua, que de nou se benehi, y aixi mateix insensada tota la dita Iglesia de part defora, se antrá á ella obrint las portas de part en part, y toncant lo rotllo de las Campanas, Campanetas, y Orga, entrant los Sacerdots del gremial ab los demás de la professó, y tot lo concurs del poble, que antes havian fet eixir (segons Ceremonias) de la Iglesia, y espargintla tambe, é insentsantla per las parets interiors de ella; Fou esta benehida per lo Il.lustre Senyor Doctor Don Jaume Matas, Canonge Lectoral de la Santa Iglesia Cathedral de Barcelona, ab expressa llicencia in scriptis del Il.lustríssim Señor Don Joseph Climent Bisbe de Barcelona.

Acompañaren, y feren de assistents á esta benedicció lo Reverent Don Antonio Ucar, prevere, y Rector de la Geltrú, y Degá del Panadés, qui li servia de Capa, ó Mestre de Ceremonias: Lo Reverent Doctor Joseph Parés prevere, y Beneficiat de la parroquial Iglesia de Santa Maria del Pi de Barcelona, qui li servia de Diaca; y lo Reverent Joan Escardó prevere, qui feu de Subdiaca. En lo mateix dia á la tarda se feu la Professó General, portant lo Santíssim lo mateix sobredit Il·lustre Senyor Canonge Matas fentli de Diaca, y Subdiaca lo Reverent Miquel Seguí prevere, y Beneficiat del Pi de Barcelona, y lo Reverent Rector de la Vila del Arbós. Fou esta Professó tant general que foren convidats, y assistiren á ella, no sols las Reverents Comunitats de P.P. Caputxins, y Carmelitas Descalsos de Sant Joseph, sino tambe tot lo Clero de la Geltrú, Rectors vehins, y molts Sacerdots Seculars forasters de Barcelona, y de altres differentes parts, que vingueren á veurer ditas pias funcions. Isqué dita Proffessó per lo portal major de la Iglesia vella, passant per lo Carrer major, ahont al carrer dels mateixos P.P. Descalsos tenian estos preparat un altar per Descansar lo Santíssim, y cantar com se cantá un Villancico, ó Mutete del Sagrament. Estava est altar molt ben compost, ab Colgaduras de Domás Groch, y blau, ahon estava collocada la Imatge de Sant Joseph, ab altres Sants Collaterals, y adornos de Cornacopias, floreras, y algunas decimas, y quartillas, que fou un primor.

Continuat son curs arribá á la plassa llarga, ahont per lo sobredit Efecte se tenia altre altar preparat ab un gran Pavelló de Domás, y Cortinas verdas, sota del qual estava Collocada, y pendent la Imatge de Sant Antoni de Padua, especial Advocat de dita present Vila per la plaga de las Llagostas, y á proporció de ditas colgaduras, y Pavelló vert, estava tot lo demás circuit de Poesias, de enramada verda, ab tot genero de fruyts, y fruytas que robava la admiració dels Circunstants; y despres de haverse cantat un Mutete, ó Villancico, y fent son curs dita Professó, plassa llarga amunt entrant per lo pont de casa Nin, y arribant á la plassa major, descansá lo Preste posant lo Santíssim en altra altar de Sant Gregori, que ricament tenia preparat lo Magnífic Ajuntament de la present vila, com á singular Advocat, que es de la Aruga; devant del qual se cantaren sas glorias. Successivament encaminatse envers lo Carrer dels Caputxins, y arribant á la plassa devant la Iglesia y Porticio de aquells tenian una mesa, gradas, y Montaña ab tot genero de flors, ja naturals, ja artificials, ab tal primor é ingeni adornada, que fou de tots aplaudida la idea, tenint dit Altar per principal Objecte la Divina Pastora, ab son Niño Jesus en son brassos, defensant á las Animas sas propias Ovellas, de las garras del Llop Ynferral. Ab lo mateix asseo, y circumspecció continuá la professó per lo Carrer, y travessia dita de Montserrat, y pujant per lo Carrer de Sant Antoni de Padua, y passant, per la plassa dita de las Cols, se cantá per la musica altre dels Villancicos, ó motets del sagrament, devant altre altar de Sant Joan Degollici com á especial Advocat de Malalties, que lo Obrer de la mateixa parroquial Iglesia tenia preparat de una nova enramada de floreras grans, y altres adornos differentes; Y finalment continuant rectament fins al Carrer de Sant Gervasi, y fins lo Carrer de la pescateria, entrá per lo portal del devant lo carrer dit de Sant Pere. Lo orde, y forma, y disposició de la professó fou de la manera següent. Primo diferents balls de bastons, de Santa Fe, y otras; despues la Mulassa, Los dos Gegáns petits, que novament se han fet per ditas

festas, y benedicció, y depues los Gegáns grans, y antichs; despres de estos los Canferóns, y Banderas de tots los gremis, y Confrarias; Seguidament las tres Creus per son orde, y precedencia, so es: La de la parroquial, La dels P.P. Caputxins, y la dels P.P. Carmelitas Descalsos. Successivament anavan ab corresponent distancia, Lo tabernacle de Nostra Senyora del Carme, altre del Patriarca Sant Francesc, y altre del Patró Sant Antoni abat, un, y altre ricament adornants ab sas corresponents enramades, que quiscuna de ditas Comunitats, y obra respectivament cuyda. Despres anava lo Pendó del Sagrament, que per dit efecte de nou se ha fet fer, qual fou presentat a Don Joseph Cavallero thinent Coronel del Regiment de Lusitania, y est presentá los dos Cordons, lo un á Don Gregori Cordova Governador de la Reial Ciutadela de Barcelona, y lo altre á Don Bernat Martí Baró de Cañellas, quals portavan un gran concurs, y seguit de atxas, y la Musica del Regiment. Despres se seguian las Comunitats de Carmelitas Descalsos, Caputxins, y los Capellans ab Capas, entre los quals interpoladament anavan al mitg de ells los dotse Apostols, y lo Sacerdot Melchisedéch, y seguidament los vint, y quatre Angels vestis ab alas, y glassa brillant, aportant cada un de ells un rotul, ó vers del himne de Sant Thomas: Pange lingua gloriosi &, ab un trofeo del Santíssim Sagrament, qual anavá al detrás sota tálam, y despues lo Magnífic Ajuntament. Los Carrers sobredits per los quals passava dita Professó estavan totas las parets molt frondosas, y colgadas de diferents ramas, y verduras, quadros, y palmatorias, Cobrellits, Cortinas, y Domassos, que á porfia los uns movian, y excitavan als altres á qui millor ho faria. En la entrada, y frontis de dit portal se collocá un quadro, ó effigies de Nostre gran Monarca, y Rey regnant lo Senyor Don Carlos tercer, posat, y Collocat sota un gran docer de domás carmesi, circuit de una grossa punta de plata ab una atxa, y atxera en cada un de sos costats, ab dos grans decimas, y poesias significativas de sa gran Monarquia, Zel, Culto, y religio; y aixis, y del mateix modo estavan en las parets de dita Iglesia, plassa, y Casas, pendents diferents decimas, octavas, sextillas, quintillas, quartillas, y tercets, moltas de ellas en llati, altrás en Castellá, y Cathalá, unas acroscopicas, altrás mudas ab molt ingeni, y perfecció del art.

Y si tan gran afán, y cuydado se tingué del asseo, y adorno exterior del Carrers, plassas, portal, y parets foranas de dita Vila, é Iglesia, que diré de la Casa temple, altars, y tabernacle ahont havia de morar perpetuament lo señor, son Patró Sant Antoni, y demás Sants, que he de dir si esque dir se puga, sino que apareixia un Cel, que se havia transladat en la terra; perque si mirám los passadissos, y Corredors de dita Iglesia, se veurá circuida de 18 Salamons, sens un de major que hi havia en mitg de la Nau principal. Al detrás lo altar major, y devant lo portal se compongué un altaret de Sant Thomás de Aquino, al costat del qual se posaren dins unas targes pintades los versos del himne del Sagrament compost per dit Sant, so es: Lauda sion salvatorem &, y continuant estos versos per totas las Columnas de la Iglesia anava finint al altre Costat de dit Sant; Així mateix al interior de la nau, y devant quiscuna de sas Columnas, se collocaren las estatuas molt grans, del Sumo Sacerdot, del Rey David, del Rey Salomó, de la Reyna Saba, y altres Profetas ab sas targes, y lletreros de la dedicació del temple. Si posám la atenció als Altars, y sos adornos, no se reparava sino Llums, Cornacopias y enramadas de diferens ideas, y primors, mereixent algun tant de alabansa, lo cuydado, y vigilancia de las Señoras

Donas en lo adorno de son Altar de Nostra Señora de la Purificació; Pero lo que robava la vista, la atenció, y devoció era lo altar major, que los Obrers de dita Iglesia, junts ab altres sis Comisionats, que per dit efecte se elegiren cuydaren de adornarlo, pues, fou de una enramada nunca vista, de or barberi, y vidre volador sobre un pais vert, ab tal diversitat de floratges, que ab la infinitat de Cera, y llums, y majorment en lo vespre sent tot encés, apareixia una gloria; eran los Ciris, y llums posats en tal simetria, que entre altrás cosas, é ideas, clarament formaven, y ab ells se llegia Víctor Vilanova. Era tant gran la graderia, que apenas se divisava res de son antich retaulo; demanera que baixava des del peu del Sant Christo ultim remato del altar, sobre la qual grada estava collocada la Imatge de Nostre Patró Sant Antoni sota un gran pavalló al exterior cubert de or barberi, y lo interior de domás Carmesi, pendent ab unas Cortinas, que baixavan fins á encontrar, y fer una mateixa cosa ab los draps, y Domassos tambe Carmesins, que estavan colgadas las parets collaterals del presbiteri, y Altar major; Y aixís entrada la Professó en dita Iglesia, y cantat per la musica lo Te Deu, se tirá, y dispará despues en lo Campanar lo primer Castell de foch, y ab ell se doná fi á las funcions del primer dia, que fou la vigilia de las festas.

Dimars dia 27 de dit mes de agost, Celebrá lo primer officí, y Missa (que fou unica en dit dia) lo sobredit Don Antonio Ucar Rector de la Geltrú, y Degá del Panadés, y predicá lo dit Il-lustre Señor Canonge Matas ab habits Canonicals; Per la tarda despres de Cantadas las vespres, se cantá tambe per la Musica lo Oratori de la Dedicació del temple; y despres á las nou horas de la nit, se tirá lo segon Castell de foch, ab major aplauso que lo primer en la Plassa dita de las Cols.

En lo dia 28 de dit mes de Agost, que fou Dimecres, solemnisé lo Offici major, que fou de Sant Antoni Abat lo dit Reverent Doctor Joseph Parés prevere, y Beneficiat de la Iglesia del pi de Barcelona, y predicá la oració Panegirica lo Molt Reverent Pare Fra Manuel de Barcelona, Religios Caputxí, y actual Guardiá del Convent de Vilanova, y en la vetllada se cantaren solemnes las Completas de la Degollació de Sant Joan, y despues de ellas á las nou de la nit se reitará lo tercer Castell de foch, no menos artificios, y generalment aplaudit de tots.

En lo dia 29 de dit mes, que fou lo Dijous se cantá lo introit, y Missa de la Degollació de Sant Joan, com á especial advocat de dita Vila per las Malalties; Cantá dit Offici major lo Reverent Vicari Curat de la Vila de Sitges, y predicá de la Dedicació, y Degollació lo Molt Reverent Pare Fra Ramon de Sant Joseph, Religios Carmelita descals, y en dit Offici se cantá alguns dels nous Villancicos, que en Poesia, y Solfa se han compost, y estampat per dita festa, y estos se repetiren per la Musica en las plassas en la professó solemne, que se feu en la tarda de dit dia despres de las Vespres.

Finalment, Divendres dia 30 de dit mes, y any se feu la piadosa funció, y memoria dels fidels difunts de esta parroquia, fent un elevat tumol, o Panteón al mig de la Iglesia ab diferent estans, circuit de Caps de mort, epitafis, decimas, y alguns distichs, y auctoritats de Sants, que nos feyan memoria de tan Santa, y saludable deprecació, y semblantment estava entoldat, y cubert de Bayetas negras, lo que permeté lo Altar major. Officiá en dit dia lo Reverent Manuel Casavona, Prevere, y Economo actual de dita parroquial Iglesia, y li

serviren de Diacas los R.R. D.D. Joseph Parés, y Miquel Seguí, un, y altre Beneficiats de la parroquial del Pi de Barcelona, y predicá la oració funebre lo Reverent Pare Pau Puig de Sacerdots regulars Menors de Sant Sebastiá de Barcelona. Foren tots los quatre Predicadors escullits entre los mes habils en lo art de la predicació; y lo Ajuntament volia donar sas predicas á la impressió, y al publich, á no ser la renitencia de alguns de ells en entregarlas, o per millor dir per sa humilitat en no voler aplausos mundans; y esto fou motiu, que tampoch se doná al publich la relació individual de las festas. Pero sens esto foren estas molt publicas, y generalment sabudas per totas parts, pues de diferents Ciutats Vilas, Llochs, y Pobles acudirem per veurerlas, de manera, que apenas hi havia Casa, que per raho de parentiu, amistad, ó per atenció, ó conducció no tinguessen molts forasters, quals alabaren molt lo govern economich de dita Vila, pues lo Ajuntament de ella, molt de antemano, cuydá, y procurá que no faltás res de ningun genero de Comestible, en tant, que tot sobrá en abundancia despues de las festas, perque conciderant que las Casas dels propis habitants no abastarian per aposentar, y dar de menjar á tants forasters com acudirian; perso lo Ajuntament de dita Vila, aconduhi una Compañia de Becos de Barcelona, donatlos Casa, y posada, pera que estos donassen, com en effecte donaren lo desempeñio de un tot, no sols als forasters, sino tambe á las majors Casas de la present Vila, per quedar estas ayrosas en sas propias taulas, y ab sos Convidats; Y aixis foren generalment aplaudidas ditas festas, no obstant de ser de antemano publicadas, y escritas per alguns de esta á diferents forasters, que no serian de desempeñio, ni Lustrosas, ans be, que los serviria de risa, y esto unicament per no tenir aquells part, ni quant en ellas, y no caurer en Cap de ells la Gloria. Donanse de tot las gracias á Deu, al qual se deu donar tota la honra, tota la Gloria, y tota la alabansa ara, y pera sempre y per eternitat de eternitats. Amen.

RICARD MESTRE VENTURA (VILANOVA, 1906 - MÉXICO, 1997)

Francesc X. Puig Rovira

A totes les ciutats i en tots els temps, hi ha personatges que per les seves obres o per les seves actituds representen una aportació positiva a la comunitat. A tots els pobles hi ha una galeria o un repertori de ciutadans il·lustres, que gaudeixen d'aquest reconeixement públic perquè la seva actuació ha merescut una valoració positiva, apreciada naturalment en funció dels valors socials admesos en el seu moment, i atorgada per l'opinió popular o pels representants del poder local oficial. Però també hi ha personatges, autors d'obres o d'accions meritòries, que no han assolit el reconeixement. Poden ser diverses les causes: es van anticipar al seu temps, van actuar a contracorrent, no ho van fer segons els cànons oficialment admesos, la acció realitzada no va estar coronada per l'èxit, o no va ser considerada meritòria; potser són herois de guerres o de batalles perdudes, o actors d'accions no reeixides. A tots els pobles hi ha una anònima categoria de «rars, heterodoxos i marginats»; la llista es informal, imaginària; no té cap aprovació oficial però hi figuren personatges d'una apreciable talla humana, als quals la comunitat té alguna cosa a agrair, encara que potser han actuat a la clandestinitat més que a la llum pública, o fins i tot han patit condemnes i persecucions. Vilanova també té els seus il·lustres heterodoxos. Ocuparia un lloc molt destacat Ricard Mestre Ventura, mort a la ciutat de México el dia 13 de febrer de 1997, als noranta anys.

Havia nascut a Vilanova, el 1906, en el si d'una senzilla família menestral. Des de la joventut havia participat convençudament en el moviment llibertari, del qual n'era un tenaç activista. Per a molts, alhora que un idealista, un il·lús, era considerat un rebel, un avalotador, un revolucionari, destacadament present en totes les manifestacions de descontentament social de la ciutat, anteriors a 1936. Va ser un personatge controvertit.

El moment àlgid de la seva actuació va ser durant la guerra civil, sobretot en els mesos immediats al juliol de 1936, els de màxima efervescència revolucionària. Va ser membre destacat del Comitè de Defensa local, format espontàniament el mateix dia 20 de juliol, i de l'òrgan de govern constituït el mes d'octubre per substituir el comitè, que va prendre el nom de Consell Municipal, i que poc a poc es va anar adequant a la legalitat fins esdevenir un consistori amb un funcionament el més normal possible en temps de guerra. En aquest primer període, Ricard Mestre va actuar com a jutge local, fins que l'administració de justícia també va tendir a la normalització. Ell va ser una figura clau de la vida local, un líder indiscutible, en aquests mesos de forta convulsió ciutadana. Per a uns eren d'esperança del triomf immediat d'uns ideals una mica messiànics, i de la implantació d'un nou ordre social; per a

Reembres, núm.13. Any 1997. Pàgs.25-28.

altres eren de temor, i encara ara es recorden com «quan mataven pels carrers». No tot era tan simple per cap de les dues postures.

L'època, en l'àmbit local, sempre m'ha interessat. Per la meua edat (nascut el 1934) en vaig ser un espectador infantil; en recordo remotament alguns fets. Atès que a Vilanova no hi havia cap estudi històric sobre aquest període, fa uns quants anys vaig procurar acostar-me a la realitat i a la comprensió més detallada de les circumstàncies, i recopilar tota la informació que va estar al meu abast. Un fruit va ser el llibre *Vilanova 1936-1939* (editat el 1994, actualment exhaurit). Havia sentit parlar de Ricard Mestre; a la llegenda popular apareixia com un personatge destacat, opinió que se'm corroborava a mesura que m'endinsava en arxius documentals i en altres fonts escrites i ampliava els testimonis personals. Al llarg del llibre és el personatge més citat, tal com es pot comprovar a l'índex onomàstic. En mig de la convulsió va contribuir a la pacificació, a l'encarrilament de la convivència ciutadana, al funcionament més regular de les institucions locals. Va contribuir a posar fora de perill diverses persones que estaven perseguides, fins i tot exposant la seva vida; en algun cas concret no hi va arribar a temps. Va contribuir a salvar de la destrucció tresors artístics, com el retaule barroc de Santa Maria de la Geltrú, convencent als incontrolats que l'estaven destruint que en el futur seria l'art del poble. Nombroses accions concretes van ser fetes amb convenciment, amb risc personal, usant de la seva autoritat moral per enfrontar-se audaçment amb protagonistes o promotors d'accions més reprovables. Bonaventura Orriols n'explica algunes accions en els seus testimonis escrits d'aquesta època.

Un aspecte singular és la seva cooperació a la normalització del govern local en temps de guerra, i al funcionament de serveis públics necessaris en temps d'escassetat i d'anormalitat. Amb una eficaç influència soterrada, va procurar situar-hi al front persones assenyades, capacitades i honrades, i evitar que s'hi col·loquessin alguns aprofitats o poc recomanables. En èpoques de traspals, com la que referim, és gran el risc que personatges ressentits o venjatius aprofitin la maror per ocupar el poder, o que oportunistes o aprofitats s'apoderin dels serveis públics essencials (per exemple, la distribució controlada dels aliments i altres productes bàsics), i que actuïn fraudulentament a favor seu, afavorint la corrupció.

Entre les forces que estaven representades al consistori vilanoví de guerra (anarquistes, ERC, socialistes, etc.), sota el qualificatiu comú d'antifeixistes, hi havia fortes discrepàncies internes, a causa d'inspiracions de govern divergents i d'ambicions personals irreconciliables. Tot això feia quasi impossible d'arribar a un acord sobre l'organització interna i sobre la Presidència del consistori, és a dir sobre qui havia d'ocupar l'Alcaldia. Ricard Mestre va jugar amb habilitat per salvar aquesta situació. Ell va impulsar un canvi de persones en el consistori, que va permetre nomenar alcalde a un dels entrats de nou, abans poc significat, Joan Recasens Farré, que després va demostrar una bona capacitat de govern i que va contribuir des del càrrec d'alcalde a la normalització i a la pacificació de la vida ciutadana, en la

màxima mesura que fou possible. L'èxit indiscutible de l'operació és conseqüència de la influència de Ricard Mestre, sense que ell aparegui com a protagonista.

No és agosarat afirmar que sense l'actuació de Ricard Mestre el temps de la guerra civil a Vilanova hauria estat molt pitjor.

Quan preparava el llibre vaig intentar entrar en relació amb ell. Li vaig escriure a Mèxic i va respondre amb molta reserva alguna carta meua. Quan va sortir a la llum pública, li vaig enviar el llibre. El va agrair, probablement apreciava la seriositat del treball, i la valoració que es fa de la seva acció. Des de llavors, la correspondència va ser més sovintejada i fluïda. A partir d'un dia vàrem parlar per telèfon. Hem tingut converses molt llargues. M'ha parlat de molts aspectes de la Vilanova del seu temps, que va deixar el 1939 i que no ha tornat a veure més. Sempre em va cridar l'atenció que del seu paper i de les accions concretes durant la guerra civil, evitava de parlar-ne en primera persona del singular; encara que íntimament estava convençut del seu protagonisme, sempre parlava del seu grup, dels seus amics, dels que l'havien ajudat a fer possibles les accions.

Al cap de més de cinquanta anys, mantenia viu el record i l'afecte a Vilanova. Aquí li quedaven alguns amics lleials, que per llei de vida poc a poc van desapareixent. Ell també va mantenir sempre la fidelitat als ideals llibertaris. En la ideologia era intransigent; en tot l'humà era molt tolerant. En molts aspectes s'havia anticipat al seu temps. Estava convençut que la cultura era l'únic instrument per millorar la condició humana, fer més sòlids els llaços entre els homes, per implantar un nou ordre social. Per això, la cultura s'havia d'estendre entre els obrers i els més desfavorits.

Alguns militants del seu mateix origen doctrinal, encara que d'una altra tendència o corrent, creien en la transformació de la humanitat per la via violenta. Ell rebutjava la violència i creia en el valor de la cultura. Sempre, des de la joventut, en fou un testimoni. Posseïa una vasta cultura, adquirida de forma autodidacta, per mitjà de la lectura. Escrivia i parlava amb una paraula fluïda i entenedora, que li facilitava de ser un capdavanter. A Vilanova, segons algunes persones grans que encara el recorden, Ricard Mestre sempre anava carregat de llibres, que difonia i prestava per ser llegits, dels quals en feia un apostolat en sectors populars. Regentava un quiosc de periòdics i revistes a la Rambla, davant del cine Diana, que portava el nom de Minerva. En instal·lar-se a Mèxic a partir dels primers anys quaranta va treballar en el camp editorial. Tant aquí com a l'exili havia col·laborat en diversos periòdics i revistes. Els últims anys de la vida va aplegar una biblioteca de temàtica social, formada per llibres i revistes. L'ha mantinguda oberta diàriament; la freqüenten investigadors socials, de diversos països. Fins a la seva mort n'ha estat personalment l'animador. Va ser creada per ell amb il·lusion, amb molta precarietat de mitjans, sense la participació de cap institució dependent dels poders públics. Porta el nom de «Biblioteca Social Reconstruir». De moment, un cop mort ell, continua impulsada per la seva filla Sílvia.

Ricard Mestre era un home arrelat a Vilanova. Des de molt jove va contribuir a l'articulació del moviment obrer local. Ell m'havia parlat d'alguns dels seus correligionaris coetanis més afins. Només en citaré un, a qui tenia un gran afecte, amb el qual havien portat a terme diverses accions: Josep Serra Demestre, mort a Vilanova el 1977 als 81 anys. El seu nom és avui quasi totalment desconegut; potser també caldria recuperar-lo de l'oblit.

A primers de 1939 va passar la frontera francesa. Al cap de pocs mesos va poder embarcar cap a Mèxic, on ha residit a la capital federal fins a la mort. Va emigrar en primer lloc per evitar una persecució segura, però va romandre a l'exili per fidelitat a uns ideals, que aquí no hauria pogut expressar a causa de la nova situació política. Després de 1975 ja no estava en condicions físiques de tornar.

Ara hem recuperat la democràcia. Governa, a Vilanova i a les institucions superiors, una generació més jove que és la dels seus nets. Quasi ningú no recorda que fa anys, algunes persones coetànies dels seus avis, tenien una il·lusió per un futur ideal, del qual, en alguns aspectes n'estem molt més a prop. I lluitaven fins a ser perseguits, per aconseguir diverses reivindicacions (l'abolició de la pena de mort, la llibertat religiosa, l'extensió de la cultura a l'abast del poble, el canvi dels costums personals i familiars, etc.) que han estat reconegudes com a drets.

En ocasió de la mort de Ricard Mestre, la premsa local li va dedicar diversos comentaris, i l'Ajuntament va expressar la condolença en nom de la ciutat. Ha estat un reconeixement d'afecte. Em consta que alguns no hi han estat d'acord, potser per un record o un coneixement esbiaixat i incomplet de la seva complexa personalitat. Penso que, a Vilanova hem de reconèixer que, per la seva acció durant els anys de la guerra civil, i potser en alguns altres esdeveniments menys significats, Ricard Mestre és d'aquelles persones que han influït en el curs de la història local; hi ha fets que sense la seva intervenció s'haurien produït d'una altra manera. Com més l'he tractat, més l'he apreciat. És de les persones que, els últims anys, més em complau d'haver conegut.

VERDURA I COLS, DUES PLACES DIFERENTS

Ferran Sanz Lou i Xavier Sorní Esteva

Resum:

Es presenta un document que palesa que l'any 1785 la plaça de les Cols i la plaça de la Verdura eren, a Vilanova, dues places diferents.

Mots clau:

Plaça de la Verdura, plaça de les Cols, mercat, Vilanova i la Geltrú, plet Ajuntament-hortelanes.

Garí Siu mell, en la seva «Descripció è historia...», publicada el 1860, en l'apartat «Mercados», després d'indicar que el primitiu mercat, situat a la plaça Major, fou traslladat l'any 1701 al carrer Sant Pere, anotà el següent paràgraf:

«Algunos años despues, poblada ya la plaza llamada hoy dia de la "Verdura", mandaron vender en ella la hortaliza, pero repugnaron las hortelanas y volvieron à la plaza Nueva, hasta que al último del siglo pasado el Ayuntamiento obligó à vender en la plaza de la Verdura por mas que repugnaran las hortelanas; quedó enteramente despejada la plaza Nueva, y cambióse el nombre de plaza de las "Cols" en plaza de la "Verdura". Hace 6 ó 7 años que la aglomeracion de vendedores de fruta obstruia el paso en la plaza de la Verdura y sus bocas calles, y se mandó que dicha plaza fuera ocupada solamente por la hortaliza, y que toda especie de legumbres, fruta, volateria etc. se vendiera en la plaza Nueva, y hace tres años que los vendedores de esta plaza fueron trasladados à la plaza Mayor por ser mas despejada, en donde solo vendian los forasteros en los miércoles y domingos»¹.

En una obra molt més recent i específica, «Els carrers de Vilanova i la Geltrú», es llegeix que la plaça de les Cols es formà e principis del segle XVIII i que si prengué aquest nom fou:

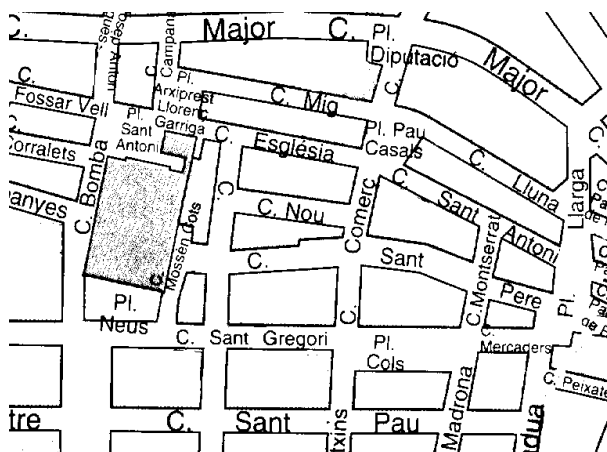
«... perquè, una vegada consolidada la seva urbanització, l'Ajuntament ordenà, l'any 1732, que s'hi traslladessin els venedors d'hortalisses, procedents de l'antiga plaça Nova, avui carrer de Sant Pere.

Els hortelans, no satisfets amb la nova ubicació, durant el segle XIX, van tornar al seu antic emplaçament. Novament, l'any 1857, l'Ajuntament ordenà severament que s'hi tornessin a traslladar, fent-los la concessió de substituir el nom de la plaça de les Cols pel de la plaça de la Verdura»².

Reembres, núm.13. Any 1997. Pàgs.29-32.

És evident, en aquestes obres, la identificació entre plaça de la Verdura i Plaça de les Cols, identificació que en principi no pot sobtar gaire, ja que encara hi ha qui recorda que molts anys enrera l'actual al plaça de les Cols (Plaza de España a partir de 1939 i fins el 1978), era anomenada també plaça de la Verdura³.

Pels volts de 1978, totes dues denominacions antigues de la plaça estaven en el record tan arrelades que quan es decidí treure-li el nom de «Plaza de España», el Centre d'Estudis de la Biblioteca-Museu Balaguer, consultat per l'Ajuntament per retornar als carrers i places de la vila les denominacions més genuïnes o escaients, dubtà entre plaça de la Verdura i plaça de les Cols. Finalment s'optà per la segona⁴.

Possiblement, s'escollí la denominació més emprada o reconeguda popularment, i en aquest sentit fou tot un encert. Avui ja gairebé ningú es refereix a la plaça de la Verdura. L'elecció, però, a tenor del document que ara es vol donar a conèixer, fou molt més encertada del que es podia suposar, ja que a finals del segle XVIII la Verdura i les Cols eren dues places diferents.

El document, localitzat a l'Arxiu Municipal de Vilanova i la Geltrú, es troba en un llibre manuscrit del qual ja se'n donà notícia en una anterior col·laboració per haver estat emprat per Garí Siumell en la seva *Descripcion e Historia...*⁵.

Es tracta d'una anotació relativa al conflicte entre les hortolanes i l'Ajuntament a causa de l'emplaçament a la vila del mercat d'hortalisses, l'any 1785. El document, que tot seguit es transcriu, exposa molt clarament la naturalesa i resolució del conflicte:

«En lo any 1785, lo Senyor Barthomeu Inglada Batlle de la present Vila per instancia de alguns vehins de la Plasa de las Cols, intentá ab forsa de Justicia posan penas de 25 s. y amansa de Presó, trauer las

ortalanas de la Plasa anomenada la Verdura, y que anasen a la Plasa de las Cols, y com no acomodava a ditas ortolanas ni menos los vehins de la Plasa de la Verdura la cituasio de aquella Plasa, acudiren a la Reial Sala, y decretasen los Señors del Real Acuerdo lo seguent.

El Barón de Serrahí de Orden de Su Excelencia y Real Acuerdo participa a Vuestra Magnífica haver venido en declarar por su Decreto de 22 de Diciembre de 1785 que ni el Bayle, ni los Regidores de esa Villa, puedan presisar a las Hortolanas á concurrir com sus frutas y verduras á algunas de las Plazas Nueva, de las Coles, y de las Verduras ni de la calle de San Pedro sino será facultativo al vendedor elegir el lugar para vender donde mas le acomoda, señalando el Ayuntamiento en cada una de las Plazas, y Calles Referidas los puestos que pueden caber con comodidad evitando toda confusion, y que haga saber ya esta resolucion al Ayuntamiento y que no se admitirá mas Recurso sobre este particular, y de quedar entendido me daran aviso.

Consta totas las diligencias en lo Codern de Deliberacions del citat any 1785 en la Casa de la present Vila.⁶

Al marge esquerra del document es llegeix:
«Sobre la Plasa de la Verdura, al voler treurer lo Batlle las Hortolanas que pasasan a la Plasa de las Cols».

Les notícies que ofereix aquest document són certament valuoses per a possibles estudis sobre el mercat a Vilanova a les darreries del segle XVIII⁷. Ara, però, el propòsit no es entrar en un estudi del mercat ni en la problemàtica puntual objecte del document, sinó, únicament, fer observar amb la lectura del text que Verdura i Cols eren dues places diferents. Vist això, es ineludible plantejar-se on eren aquestes places el 1785.

Garí Siu mell, en la seva «Descripcion...» inclou un plànol de 1850 fet per ell mateix. En el lloc de l'actual plaça de les Cols anotà plaça de la Verdura, i ben segur que així es deia l'any 1850, ja que ell hi era. Però això no permet afirmar que l'anomenada plaça de la Verdura el 1785 fos l'actual plaça de les Cols. El propi Garí, en el passatge de la seva obra transcrit més amunt, anotà que el primitiu nom plaça de les Cols fou canviat a plaça de la Verdura a finals del segle XVIII, la qual cosa fa pensar que la plaça de les Cols esmentada en el document de 1785 era la plaça de les Cols d'ara. Ajuda molt a corroborar-ho, un plànol de Vilanova i la Geltrú de 1751 conservat a Simancas i publicat el 1990: l'actual plaça de les Cols s'anomenava plaça de les Cols⁸.

Acceptat això, cal preguntar-se ara on era el 1785 la plaça de la Verdura. En l'esmentat plànol de 1751 no es troba especificada (només la plaça dels Lledoners, del Pou, Llarga, Major i Cols) i, per altra banda, tampoc, fins ara, s'ha trobat cap document que permeti assegurar on era. Per tot això, i per acabar deixant la pregunta oberta, només una hipòtesi.

Tenint en compte que, segons Garí Siumell, a finals del segle XVII la plaça Major, on estava ubicat el mercat, quedà petita i que la venda d'hortalisses fou traslladada al tram més ample del Carrer Sant Pere, un tram que sempre ha estat vist com a plaça (la plaça Nova i més tard de la Gallina), és molt possible que **la plaça de la Verdura fos precisament aquesta part més ample del carrer Sant Pere.**

Notes

- ¹ Garí y Siumell, José: *Descripcion é historia de la villa de Villanueva y Geltrú desde su fundacion hasta nuestros dias*. Villanueva, 1860. Pàg. 76/76.
- ² Castells i Urgellés, Alfred; Sabater i Navarro, Josep; Virella i Bloda, Joan: *Els carrers de Vilanova i la Geltrú 2. De l'Edat Mitjana a les Guerres Carlines*. Servei Municipal de Català. Vilanova i la Geltrú, 1988. Pàgs. 58/59.
- ³ Il·lustra molt bé això el passatge «*El comerç del carrer dels Caputxins, entre aquests i el de Santa Madrona, hi ha la plaça d'Espanya, antiga Plaça de la Verdura o, millor, Plaça de les Cols, perquè, desde primeries del segle XVIII fins a molt recent època, ha estat lloc de concurrència de les venedores de verdures i altres hortalisses*», de Virella i Bloda, Albert: *Vilanova i la Geltrú. Imatges de la ciutat i la comarca*. Joan Rius i Vila, editor. Vilanova i la Geltrú, 1949. Pàgs. 95/96.
- ⁴ En el Diari de Vilanova del 25 de març de 1978, es publicà l'*Informe de la Secció d'Història del Centre d'Estudis de la Biblioteca-Museu Balaguer sobre el nom dels 17 carrers de la vila, que per Acord Municipal, han d'ésser objecte de canvi de denominació*.
- ⁵ Sanz Lou, Ferran; Sorní Esteva, Xavier: *Una font documental de «Descripcion é historia...» de Garí Siumell*. Reembres. Plecs d'història i cultura. (10) 21/26 (1996).
- ⁶ Arxiu Històric Mundial de Vilanova i la Geltrú. Carpeta titulada «Llibre de despeses i actes del la parròquia. 1640-1803». Sig. 93. Núm. inv. 2955.
- ⁷ D'estudis específics sobre el mercat a Vilanova i la Geltrú, fins ara, només se n'ha publicat un. V., de Barceló i Ràfols, M. Carme: *El Mercat de Vilanova i la Geltrú, aproximació històrica*. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú. Vilanova i la Geltrú, 1991.
Aquesta obra s'ocupa bàsicament del Mercat Públic Municipal, però dedicant una part als antecedents. És en aquest apartat que s'inclou un plànol de 1735 (pàg. 25) indicant, sense justificació, que llavors la plaça de la Verdura era l'actual plaça de les Cols.
- ⁸ Sorní i Esteva, Xaxier: *Un plànol de Vilanova i la Geltrú de l'any 1751*. Gran Penya. Revista socio-cultural. 1 (8) 31/34 (1990).

JOAN FERRER I MASCARÓ, EN RECORD

Xavier Orriols i Sendra

El passat 21 de gener, als 82 anys d'edat, moria a la ciutat de Barcelona, on residia, el senyor Joan Ferrer i Mascaró, feligrès de Santa Maria de la Geltrú i propietari de l'ermita de Santa Magdalena de dita parròquia.

Vaig conèixer el senyor Ferrer quan feia poc que s'havia jubilat i es dedicava, entre d'altres plaers, a la recerca de la seva infantesa feliç. Era el petit de vuit germans, malgrat que els primers moriren prematurament. El seu germà Jaume, el conegut pintor, des de la masia en Notari, on residia, va fer-se notar en la vida artística local de la postguerra, fins que la salut li ho va permetre.

Joan Ferrer va quedar orfe als vuit anys i passà a residir a Barcelona, on viuria la resta de la seva vida, fora de les temporades que passava a Santa Magdalena, sobretot arran de la seva jubilació. En aquesta recerca de la seva infantesa i molt especialment de la figura del seu admirat pare, un seguit de casualitats feren que jo el pogués ajudar. Els seus pares havien protagonitzat una aventura romàntica, impensable els nostres dies, amb final feliç, que va ser molt comentada a la Vilanova de finals del segle, i que jo vaig interceptar llegint correspondència familiar de casa nostra. El destinatari de les lletres havia estat un antic pretendent de la senyora Josepa Mascaró i va ser desplaçat per un decidit i valent Josep Ferrer i Bertran, pare del nostre home. La figura radiant i despreocupada de la seva mare que es despenia de la correspondència deixava atònit al senyor Joan, que gairebé sempre l'havia coneguda vídua i allunyada de tota cosa mundana.

Vaig posar-lo en contacte amb la senyora Maria dels Àngels Sendra i Bertran, parenta meva i seva a la vegada, i que figurava en el testament del seu pare, obert el 1922, per ser precisament fillola seva. En va restar molt satisfet de parlar amb l'única persona viva -era molt gran i amb el cap clar- que havia tractat el seu pare. Tinc entès que fins a la seva mort va mantenir-hi una relació epistolar periòdica i després amb la família.

En el tracte que vaig mantenir amb el senyor Joan Ferrer durant aquells anys vaig descobrir-hi una persona tímida, delicada i sensible en extrem, que cuitava a amagar tota una colla de virtuts i aptituds de tota mena que el configurava. Recordo la seva figura prima, amb un permanent somriure al rostre i una actitud com si sempre tingués por de molestar, reforçada per la sordesa. El tracte que vàrem mantenir va ser d'una absoluta cordialitat i va resultar per a mi una capsa de sorpreses.

En les observacions que em feia se li escapava algun mot alemany que ell cuitava a minimitzar. Després m'explicava que havia estudiat a l'Escola Alemanya de Barcelona i mantenia llarga correspondència amb l'estranger. En les nostres

Reembres, núm.13. Any 1997. Pàgs.33-35.

Caricatura d'Alexandre de Cabanyes

converses em feia preguntes sobre música, com si jo l'hagués d'alliçonar, i va resultar que havia tocat el violoncel en una orquestra d'afecionats. Un bon dia a casa seva, a Santa Magdalena, vaig veure que sobre la taula tenia un llibre del filòsof danès Soren Kierkegaard. Li vaig preguntar si li interessava i em va respondre: «*És un home que diu coses, eh!*». Em va mostrar el diccionari de filosofia de Ferrater i Mora, un dels llibres de consulta permanent que l'ajudava en les seves lectures filosòfiques.

A voltes me l'havia trobat fent footing al voltant de la masia, però la principal ocupació era la de pintar. Feia còpies de grans mestres amb molt encert, però sobretot feia unes creacions de caire ingenu i surrealista, que la seva dona criticava, i ell llavors adoptava una actitud com la de l'infant que ha fet una malifeta, però continuava ensenyant-me més teles. De fet el senyor Joan Ferrer era un intel·ligent observador de la realitat a través del prisma de l'humor, d'un humor sense gairebé ironia, del tot ingenu, i d'aquesta faceta d'humorista ens ha llegat una obra que també amb sorpresa meva un bon dia ens va oferir a la meva dona i a mi. Es tracta d'un llibre amb 30 historietes mudes que

havia publicat a Barcelona l'any 1955. Va fer també l'aprenentatge en el món del còmic i la caricatura. M'explicava que havia rebut ensenyaments d'un caricaturista que treballava o feia retrats a l'Avinguda de la Llum de Barcelona. D'ell va aprendre amb aprofitament l'art de la caricatura i del còmic, però els arguments els treia de la seva fina visió de la realitat.

El llibre és editat amb paper i tipografia molt acurats, i les historietes les signava amb el pseudònim J. D'ARA, per passar voluntàriament desapercbut com en tantes altres facetes de la seva vida. Porta per títol «*30 historietas mudas*», i va precedit per un extens pròleg de Sebastià Gasch, que amb la seva brillant ploma fa una radiografia de l'ànima del nostre home, a través dels seus dibuixos, sense anomenar el seu nom, sempre el pseudònim. Físicament el descriu com a jove de rostre afable i somriure beatífic, aire tímid i gest suau. Com a artista el qualifica de poeta que dibuixa i d'estel que brilla amb pròpia llum en el gris firmament humorístic del moment.

D'aquesta petita joia bibliogràfica n'hi van quedar molts d'exemplars, que guardava a la torre de la seva masia. La dedicatòria que ens va escriure a

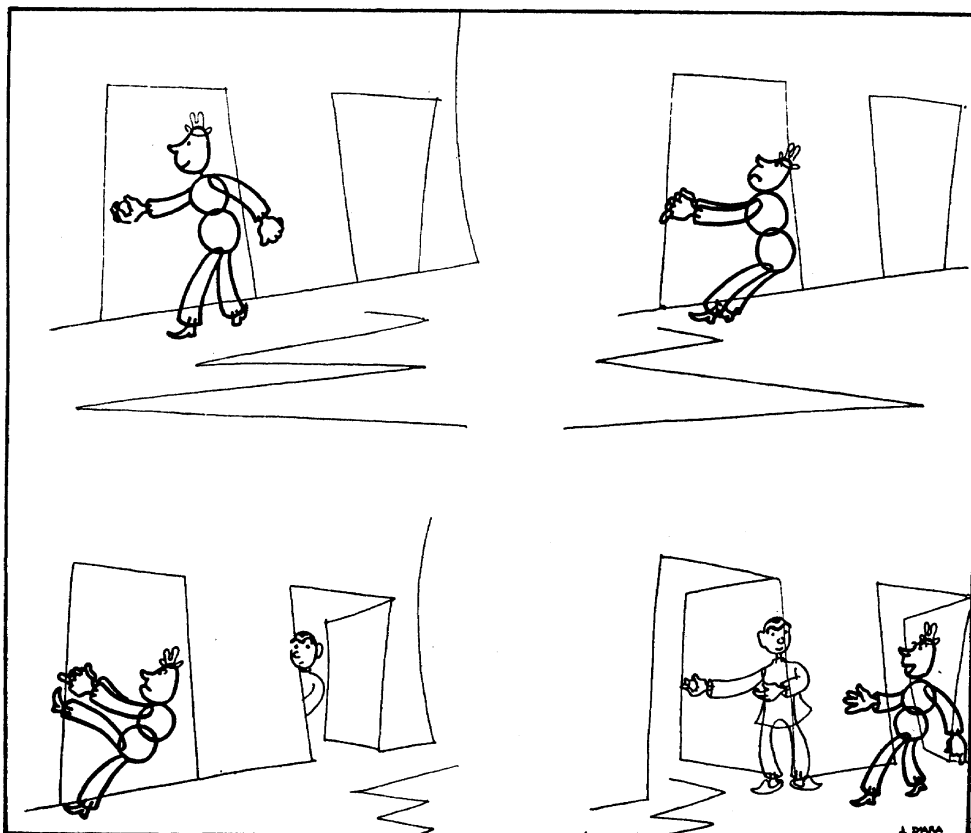
l'exemplar diu: «Una de les extravagàncies de J. D'Ara. Amb tot l'afecte als amics i parents Xavier i Paquita. 20.10.1982". Les trenta historietes són un gènere molt especial i costa d'entendre perquè el senyor Joan no tindria un gran èxit professional.

En els anys que ens vam tractar, plegats vàrem revitalitzar la festa de Santa Magdalena a l'ermita, un aplec que resultava molt bonic i que actualment torna a ser amenaçat de desaparició.

Podria explicar moltes més coses de les que tractàvem quan sovint, gairebé sempre ell a mi, em venia a veure. Un dia em portava un arbre genealògic de la seva família, un altre algun document de la guerra de Cuba. També m'havia explicat que avantpassats seus eren soguers, amb establiment al carrer de les Sogues, a la Geltrú, quina casa encara conservava, i que el nom del carrer venia per les sogues que estenien a tot el llarg del carrer, segons havia sentit contar a familiars seus.

Al principi de la nostra coneixença m'havia demanat que li fes una gralla, que ell no tocaria mai, -la tenia damunt del piano- però la volia perquè en aquell instrument es guarden els sons de festa de la seva infantesa feliç.

¡IMPOSIBLE!

Reembres té per objectiu fonamental obrir la possibilitat de publicació a tothom que tingui quelcom que dir en el camp la cultura o quelcom que aportar a la història local sense demanar una gran difusió.

Reembres, tot i el seu caràcter bàsicament local, resta oberta a col·laboracions d'interès d'àmbit més general.

Reembres no rebutja de ningú cap article de cap color escrit amb honestat per motivacions culturals o inquietuds històriques que signifiqui una aportació positiva.

Reembres no és a la venda, no té afany de lucre i no té canals de distribució. Els seus exemplars són una despesa voluntària i il·lusionada dels seus editors.

Reembres adreça gratuïtament els seus exemplars a on més poden ser llegits, les biblioteques i hemeroteques locals i nacionals, i deixa en mans dels seus propis autors i col·laboradors el destí de la resta dels seus exemplars.

Reembres és una publicació periòdica, però sense periodicitat estricta; apareixerà quan i sempre que pugui oferir material d'interès.

Reembres acollirà amb preferència articles breus, com més breus millor, aquells articles que poden aportar una dada important però que cap autor gosa a escriure per por de no passar de mitja plana.

Reembres no té escrúpols en deixar-se fotocopiar total o parcialment.

Sumari

- Pàg. 3 *Reflexions a l'entorn de la mort d'un amic.*
Per **Ferran Palol.**
- Pàg. 5 *La termenació de Ribes amb Sitges, Jafrà i Olivella del 1728.*
Per **Ferran Sanz Lou i Xavier Sorní Esteva.**
- Pàg. 11 *La premsa cultural en el període 1980-1995.*
Per **Sitxe Moral.**
- Pàg. 19 *Text íntegre de la descripció de les festes de benedicció de l'església de Sant Antoni Abat l'any 1771.*
Per **Ferran Sanz Lou i Xavier Sorní Esteva.**
- Pàg. 25 *Ricard Mestre Ventura (Vilanova, 1906 - Mèxic, 1997).*
Per **Francesc X. Puig Rovira.**
- Pàg. 29 *Verdura i Cols, dues places diferents.*
Per **Ferran Sanz Lou i Xavier Sorní Esteva.**
- Pàg. 33 *Joan Ferrer i Mascaró, en record.*
Per **Xavier Orriols i Sendra.**

Reembres, núm. 13. Any 1997.